

Asia: VN/11443/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Millaisia vaikutuksia näette ehdotettujen muutosten aiheuttavan?

Svenska litteratursällskapet i Finland rf anser att förslaget till den del den gäller regleringen av e-böcker begränsar yttrandefriheten, som skyddas i grundlagen och Europakonventionen om mänskliga rättigheter. Konsekvenserna av denna begränsning av yttrandefriheten borde utvärderas i förslagets motiveringar, och utgående från detta borde regleringen av spridningen av e-böcker förtydligas så lagen minimerar begränsningar i yttrandefriheten. Det är synnerhet problematiskt att lagförslaget till den del gäller spridning av e-böcker kan tolkas så att det även gäller publicering av e-böcker som görs av allmännyttiga föreningar och stiftelser utan vinstmotiv. Detta förtydligas i vårt utlåtande nedan.

Kysymyksiä lausunnonantajille

Lakiuudistuksen valmistelun aikana on keskustelu valvontakokonaisuuden järjestämisestä.

Valvontakokonaisuus on kuitenkin tässä vaiheessa osin avoin.

Lausunnonantajia pyydetään ottamaan kantaa valvontaan kokonaisuudessaan.

Miten tuotteiden ja palvelujen esteettömyyden valvonta olisi tarkoituksenmukaista järjestää?

Svenska litteratursällskapet har inte synpunkter på vilken myndighet är bäst lämpad för tillsynen.

Lausunnonantajia pyydetään kommentoimaan erityisesti palvelujen valvontaa (esitysluonnoksen luku 4.2.6, sivut 83, 85 – 87), kun digitaalisten palvelujen valvonta on tarkoitus keskittää edelleen Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikköön. Lisäksi pyydetään ottamaan kantaa sähköisen viestinnän palvelujen ja audiovisuaaliseen mediaan pääsyn valvontaan sekä liikennettä koskevien esteettömyystietojen esittämisen valvontaan (laki liikenteen palveluista).

Svenska litteratursällskapet har inte synpunkter på vilken myndighet är bäst lämpad för tillsynen.

Eryteisesti tuotteiden markkinavalvonnan järjestäminen on esityksessä vielä avoin. Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksenä alla esitettyihin (esitysluonnoksen luku 4.2.6.3, sivut 84-85) vaihtoehtoihin markkinavalvonnan järjestämisestä.

Svenska litteratursällskapet har inte synpunkter på vilken myndighet är bäst lämpad för tillsynen.

Valmistelussa on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja:

-

Rakennettu ympäristö

Esteettömyysdirektiivin vaatimukset rakennetulle ympäristölle on esitetty esteettömyysdirektiivin liitteessä III. Jäsenvaltiot voivat päättää kansallisesti, onko rakennetun ympäristön täytettävä liitteessä III vahvistetut esteettömyysvaatimukset. Tässä vaiheessa esitetään, että rakennettua ympäristöä koskevia vaatimuksia ei otettaisi mukaan tähän esitykseen vaan sen soveltamisesta päätettäisiin myöhemmin (ehdotus esitysluonnoksen sivuilla 92-94). Lausunnonantajia pyydetään lausumaan erityisesti siitä:

- Miten esteettömyysdirektiivin soveltaminen palvelun tarjoajan vastuulla olevaan rakennettuun ympäristöön konkreettisesti edistäisi esteettömyyttä ja kuinka laajamittaiseksi arvioitte vaikutukset rakennetun ympäristön esteettömyyteen?**
- Minkälaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esteettömyysdirektiivin soveltamisella rakennettuun ympäristöön olevan palvelun tarjoajalle? Kuinka suuren osuuden esteettömyysdirektiivistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista ne muodostaisivat?**

-

Muita huomioita esityksestä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Svenska litteratursällskapet i Finland rf (SLS) är en allmännyttig förening vars syfte att bevara, utforska och sprida kunskapen om den svenska kulturen och det svenska kulturarvet i Finland. SLS stöder forskning om det svenska språket och litteraturen i Finland, och främjar litterär verksamhet genom pris och understöd.

SLS förverkligar sitt syfte bland annat genom att:

- finansiera forskning inom humaniora och samhällsvetenskaper,
- dokumentera kultur, språk och traditioner på svenska i Finland,
- ge ut vetenskaplig och populärvetenskaplig litteratur inom humaniora och samhällsvetenskaper,
- göra kulturarvet digitalt tillgängligt enligt principen för öppen tillgång,
- dela ut pris till skönlitterära och vetenskapliga författare,
- stöda skön- och facklitterär utgivning på svenska.

SLS ger i detta utlåtande sina synpunkter på förslaget enbart till den del det gäller regleringen av utgivning av eböcker, eftersom denna fråga faller inom ramen för sällskapetets syfte och verksamhet.

Lagförslaget och den grundlagsskyddade yttrandefriheten

Enligt Finlands grundlag 12§ har var och en yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag.

Yttrandefriheten skyddas också i artikel 10 av Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna, som Finland ratificerat 1989. I Europakonventionens artikel 11 nämns det uttryckligen vilka godtagbara grunder det finns för att yttrandefriheten ska få begränsas genom lag. Då sådana begränsningar införs genom lag ska det göras en noggrann intresseavvägning och begränsningen ska vara så begränsad som möjligt.

En central del av denna yttrandefrihet är tryckfriheten, dvs. rätten ge ut och sprida publikationer.

Till den del lagförslaget reglerar publicerandet av e-böcker innebär ett en begränsning av den grundlagsskyddade yttrandefriheten.

I den beredning av implementeringen av direktivet som gjorts i Sverige konstateras det uttryckligen att till den del direktivet inverkar på yttrandefriheten kan det inte implementeras i Sverige utan en grundlagsändring.

I förslaget till lagtext och motiveringar behandlas inte denna väsentliga grundrättighetsfråga överhuvudtaget.

Svenska litteratursällskapet i Finland rf anser att förslaget till den del den gäller regleringen av e-böcker begränsar yttrandefriheten. Konsekvenserna av denna begränsning av yttrandefriheten borde utvärderas i förslagets motiveringar, och utgående från detta borde regleringen av spridningen av e-böcker förtydligas så lagen minimerar begränsningar i yttrandefriheten.

Det är i synnerhet problematiskt att lagförslaget till den del gäller spridning av e-böcker kan tolkas så att det även gäller publicering av e-böcker som görs av allmännyttiga föreningar och stiftelser utan vinstmotiv. Detta utgör en oskäligt stor begränsning av yttrandefriheten.

Direktivets och lagförslagets tillämpningsområde

När man ser på EUs tillgänglighetsdirektiv är det uppenbart att avsikten med direktivet endast är att reglera dels aktörer inom den offentliga sektorn och dels företagsverksamhet, som bedrivs i vinstsyfte, och förplikta dessa att se till att de produkter och tjänster som de tillhandahåller uppfyller tillgänglighetskraven. Direktivet säger inget om allmännyttig verksamhet som bedrivs av föreningar

eller stiftelser utan vinstsyfte. Föreningar och stiftelser av olika slag publicerar och sprider via webben ett stort antal e-böcker utan vinstsyfte för att förverkliga sina allmännyttiga syften. Bland dessa utgivare finns t.ex. vetenskapliga samfund, hembygdsföreningar och politiska partier, som på detta sätt använder sin grundlagsskyddade yttrandefrihet. Även enskilda individer publicerar och sprider e-böcker via webben utan vinstsyfte.

Att direktivet endast gäller företagsverksamhet, som bedrivs i vinstsyfte framgår klart av direktivets begreppsapparat. Det är fråga om ekonomiska aktörer som erbjuder tjänster och produkter till konsumenter, som anskaffar dessa tjänster. Att direktivet endast gäller företag framgår även av att direktivets skyldigheter inte gäller mikroföretag, dvs. företag vars omsättning, balansräkning och personalantal inte överskrider en minimigräns.

Om lagen skulle bli tillämplig på föreningar och stiftelser, som inte idkar företagsverksamhet så skulle dessa inte kunna hänvisa till reglerna om mikroföretag, eftersom de inte är företag. Således skulle små företag försättas i en bättre position än små allmännyttiga föreningar eller stiftelser.

I motiveringarna till förslaget görs det dock ingen skillnad på vilken typ av privat aktör som publicerar e-böcker. Man säger endast att tillgänglighetskraven gäller såväl offentliga som privata aktörer. (s.125).

Detta bör förtydligas i lagtexten så att det klart framgår att till den del lagen gäller e-böcker så tillämpas den inte på allmännyttiga föreningar och stiftelser, som utan vinstsyfte ägnar sig åt olika former av publikationsverksamhet, och inte heller på enskilda individer som själva utger e-böcker utan vinstsyfte.

Definitionen av e-böcker

Enligt förslaget definieras en e-bok som en fil som tillhandahålls konsumenten och är försedd med en permanent identifikator som knyter den till en publikation.

Denna formulering innebär att många typer av publikationer skulle vara e-böcker enligt lagtexten.

Bland annat så förses vetenskapliga tidskrifter och vetenskapliga artiklar med permanenta identifikatorer som används när de sprids i digital form. Det samma gäller även ljudböcker. Enligt förslaget till lagtext så skulle dessa alltså vara e-böcker. I motiveringarna anser man dock att tidskrifter och ljudböcker inte skulle omfattas av lagen. Det finns således en konflikt mellan lagtexten och motiveringarna. Eftersom regleringen av e-böcker som tidigare sagts begränsar den grundlagsskyddade yttrandefriheten så bör denna begränsning tydligt framgå av lagtexten, och inte endast av motiveringarna.

I Sverige har i motsvarande lagförslag använt följande definition: ”e-bok: en tjänst som inbegriper tillhandahållande av digitala filer som innehåller en elektronisk version av en bok som mestadels föreligger som text eller i grafisk form”. Denna definition är betydligt mera entydig och SLS anser att den även kunde användas i det finländska lagförslaget.

Lagens ikraftträdelsestadganden

I förslaget till lag om tillhandahållande av digitala tjänster framgår inte klart om hur lagen ska tillämpas på e-böcker. SLS anser det viktigt att lagen inte ska en retroaktiv verkan så att den skulle tvinga aktörer att ta bort digitala publikationer som utkommit före lagen trätt i kraft. Detta kunde medföra att en stor mängd publikationer inte längre skulle vara tillgängliga. Det borde därför intas ett stadgande om att lagen inte tillämpas på e-böcker, som publicerats före den 28 juni 2025. I lagförslaget i Sverige har detta uttryckligen konstaterats.

Övrigt

Det bör räcka att man publicerar EN tillgänglig version av e-boken. Om man gör detta bör man ha rätt att även publicera även versioner som inte uppfyller alla krav. Parallellpublicering av tillgänglig epub- eller html-version och pdf-version är mycket vanligt i det vetenskapliga fältet. Orsaken till detta är att pdf-filer är lätta att skriva ut eller att användas för print-on-demand. Även källhänvisningarna är lättare att hantera i pdf-filer. Pdf-filer är svåra att göra tillgängliga, speciellt för komplexa böcker. Detta bör beaktas i lagtexten.

Lång Jonas
Svenska litteratursällskapet i Finland